

Gjenpart: KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Vedlegg til brev fra Arendal kirkelige fellesråd Høringssvar – endringer i gravferdsloven og kirkeloven

Arendal kirkelige fellesråd gir i all hovedsak sin tilslutning til høringsuttalelsen som KA - kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon gir til departementets høringsnotat med forslag til endringer i gravferdsloven og kirkeloven. Høringsnotatet må primært forstås som et forsøk på å følge opp de signaler som ligger i kirkeforliket blant alle partiene på Stortinget, om at lovverket skal være tydelig på å reflektere ønsket om å ivareta behovene mennesker med ulike religiøs tro og livssyn har i forbindelse med gravlegging. Departementet ønsker å framheve hensynet til hele befolkningens behov ved å løfte det fram i en ny faneparagraf som tydeliggjør at gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn. På den bakgrunn er det fint å registrere at erfaringene med kirkelige fellesråd i rollen som lokal forvaltningsmyndighet har gitt grunnlag for fortsatt tillit til at fellesrådene vil ivareta dette ansvaret.

Det kan innvendes mot lovforslaget at departementet har vært for ensidig opptatt av at det først og fremst er hensynet til religiøs tro og livssyn som har skapt behov for endringer i loven. Dermed er det en mulighet for at endringsbehov som ikke skyldes hensynet til tro og livssyn, ikke har fått nok oppmerksomhet.

Vi gir vår tilslutning til departementets formulering (kap.4.2, side 11) om at det er "et ønske om at de offentlige kirkegårdene skal forvaltes slik at de kan fungere som gravplass for alle uansett tro og livssyn."

Videre sies det at

"Det har derfor vokst fram en forventning om at de alminnelige gravferdsmyndigheter bør sørge for egne gravfelt for ulike religioner der det måtte være behov for det, og for andre tilpasninger i gravlundforvaltningen og krematoriedriften.

Departementet legger til grunn at det er bred enighet om at utviklingen av gravferdslovgivning og tilhørende forvaltning bør skje på grunnlag av de prinsipper Gjøannes-utvalget oppstiller:

- * at gravlegging fortsatt bør være et offentlig ansvar
- * at dette ansvaret bør forvaltes på en slik måte at ordningene i hovedsak er felles for alle, og samtidig være slik utformet at de så langt mulig legger til rette for at gravlegging kan skje med respekt for personlige trosoppfatninger, og i overensstemmelse med de regler den enkelte religion eller det enkelte livssyn krever."

Formuleringen om en "forventning om at de alminnelige gravferdsmyndigheter bør sørge for egne gravfelt for ulike religioner" står imidlertid noe ubeskyttet. Ønsker vi at gravlundene i framtida skal bestå at ulike felt for hvert tros- og livssynssamfunn? Det er en utvikling som de færreste ville ønske. Derimot er det viktig å øke tilgjengeligheten til felter som er tilrettelagt for ulike gravskikker og krav til retning etc., enten de er begrunnet i egen religiøs tro, egen kulturbakgrunn, eller mer personlige preferanser.

For å imøtekomme ønsket om spesielt tilrettelagte graver for innbyggere i små kommuner - og dette er en aktuell utfordring særlig for muslimer - foreslår departementet at det innføres en ordning som innebærer at kostnadsansvaret for gravlegging forblir påliggende hjemkommunen/ kirkelig fellesråd på hjemstedet, også når slik gravlegging skjer i en annen kommune.

Resonnementene departementet her (Kap.4.3, side 13 – 14) gjør rundt de økonomiske mellomoppgjør mellom fellesrådet eller kommunen i henholdsvis hjemkommune og gravleggingskommune, virker relativt uferdige.

Det er ikke urimelig at de som ønsker grav med retning mot Mekka skal slippe å betale mer for en grav enn andre gjør. Og det er kanskje det som menes, når det foreslås at betalingsplikten for hjemkommunen begrenses til å omfatte gravlegging i særskilt tilrettelagt grav i annen kommune når hjemkommunen ikke selv har sørget for slik tilretteleggelse? Men med muligheten for stor variasjon i betalingssatser er det et spørsmål om hjemkommunen bare skal måtte betale hele regningen, uansett størrelse, mens den som velger gravsted ikke har økonomisk ansvar selv for valget som gjøres? Er det rimelig at de som ønsker grav med bestemt himmelretning fritt skal velge hvilke kommunegrenser de krysse, mens de som ønsker begravelse i kommunen der de er født eller har bodd, evt. har sin familie og kanskje menighetstilknytning, selv skal betale "gjestesatsen"? Her bør en tenke seg vel om før en innfører byråkratiske og meget ressurskrevende betalingsordninger som frikobler ansvaret for "kostbare" valg fra den som har retten til å velge. Vi etterlyser en vurdering av hvor klokt det er å åpne muligheten for nærmest fritt valg for individet, mens det lokale forvaltningsorgan skal betale. Risikerer vi å undergrave hovedregelen om at tilbudet om fri grav er knyttet til kommunen der en har bopel?

Forslaget til nytt tredje punktum i § 6 bør derfor vurderes nøye i samarbeid med KA, før det avgis en ot.prp.

Departementet hevder i høringsnotatet (kap.4.4, side 14) at bestemmelsen i § 2 første ledd andre punkt om at kirkegård i alminnelighet skal anlegges i hvert sokn og i nærheten av en kirke, i liten grad har vært tillagt vekt ved planlegging av nye gravlundsanlegg. Høringsnotatet inneholder ikke noe dokumentasjon som underbygger at påstanden stemmer med de faktiske forhold. Mulig at det i enkelte storbyer de senere år finnes eksempler på gravlundsanlegg som ikke er begrenset til befolkningen i ett sokn. Fra et lokalt ståsted ser det imidlertid ut til at utvidelser av gravlundskapasiteten svært ofte skjer som utvidelse av eksisterende kirkegård, i tilknytning til en soknekirke. Dermed gjør departementet det enkelt for seg, når det foreslås (Kap.4.4, side 15) å ta bort første ledd andre punktum i § 2 der det står: "Kirkegård skal i alminnelighet anlegges i hvert sokn og i nærheten av en kirke".

At det er anledning til å anlegge nye gravlunder som kan betjene innbyggerne i en kommune på tvers av soknegrenser, kan være en god løsning, likeså at en gravlund i tilknytning til en soknekirke også benyttes av mennesker utenfor soknet. Men her er det viktig å balansere ønsket om store og sentrale anlegg for effektiv drift med flere andre viktige hensyn:

- Det ene er betydningen av at gravlunder anlegges og drives nært til der mennesker bor. Dette hensynet er departementet inne på, men det blir nokså begrenset ivaretatt, når det som skal sikre hensynet bare er kravet i § 2 der det forutsettes at det "fortsatt må være gravlund i hver kommune". Gravlund i entall er altså nok, uansett størrelsen på kommunen?
- Det andre er betydningen av at kirkene med sine omliggende kirkegårder er viktige kulturminner som trenger driftsmidler dersom de fortsatt skal framstå som

levende kulturminner, være møtested, lokalsamfunnets visuelle stolthet og lokalsamfunnets identitetsbærende objekt.

Høringsutkastet får inn for at begrepet "kirkegård" skal lukes ut av lovteksten. Så lenge det forblir **tillatt for den lokale gravferdsmyndighet fortsatt å bruke betegnelsen "kirkegård"** om nåværende kirkegårder, samt gravlunder som heretter måtte bli anlagt i tilknytning til en kirke, er det greit nok at lovteksten benytter begrepet "gravlund" (kap.4.4, side 14), men det bør tydeliggjøres i lovteksten.

Forslaget om at loven ikke lenger skal benytte begrepet "vigsling" av kirkegård (kap.4.5, side 15 – 17), men erstatte det med begrepet "seremoni", er vi uenige i. "Seremoni" er et begrep som betyr alt og ingenting. Den enkelte gravferd er en seremoni. En vigsling er også en seremoni. I frykten for at noen skal støte seg på begrepet "vigsling", velger en altså et uklart begrep, som tilslører at det er snakk om en engangshendelse i historien til en gravlund. Et alternativ er å bruke det mer nøytrale begrepet "innvielse"; det signaliserer i det minste at det er begivenhet som skjer en gang, og er knyttet til kirkegården, ikke den enkelte grav.

Lovteksten bør enten benytte begrepet "vigsling" eller "innvielse". Hvis en likevel velger å bruke det upresise begrepet "seremoni", bør det i alle fall gjøres tydelig i lovteksten til § 5 at den seremoni som kirken og ulike trossamfunn skal ha anledning til å gjennomføre, er en vigsling.

Forutsatt at vigsling betraktes som en legitim seremoni, synes § 5 å ivareta hensynet til religionsfriheten, når den sier:

Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet skal gis anledning til å gjennomføre en seremoni når en ny gravlund tas i bruk. En slik høytidelighet må ikke utformes eller gjennomføres slik at den forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for de andre tros- eller livssynssamfunnene som gravlegger sine medlemmer på den samme gravlunden.

Det bør da være en forutsetning at det er en kvalifisert og objektivt vurdert krenkelse av religion som loven bygger et vern mot, ikke at enkeltpersoner skal kunne hindre gjennomføring av en vigsling med den begrunnelse at en føler seg krenket ved at en religiøs vigsling blir gjennomført.

Vi er uenige i departementets forslag om å endre adgangen til å vigsle hele kirkegården, hvis "endre" betyr fjerne.

Ved å fjerne muligheten vil en forsterke utviklingen i retning av å privatisere kirkegården, ved å dele den opp i ulike felter for mennesker av ulik religiøs tro og livssyn. Offentlige kirkegårder bør ikke være segregerte. Tros- eller livssynssamfunn som ønsker egen felter, bør heller benytte muligheten til å anlegge egne gravlunder. Noen kommuner har opparbeidet felter som er tilrettelagt for muslimer. Disse feltene blir i praksis gjerne benyttet av muslimer, men hvis vi forutsetter at kapasiteten på slike felter blir stor nok, bør disse feltene også kunne benyttes av andre enn muslimer.

Hvis en derimot velger å anlegge egne gravfelter som ikke bare skal være tilrettelagt for bestemte religiøst/kulturelt betingede krav, men som skal forbeholdes mennesker med en bestemt tro og evt. menighetstilknytning, da vil det være aktuelt at en ved vigslinger - foretatt av andre trossamfunn - unntar det reserverte gravfeltet fra vigslingen.

Departementets forslag om endring av frister ved gravferd og kremasjon (kap.4.6, side 17 – 19) gir vi vår tilslutning til. 8 dagers regelen er for lenge utdatert og fungerer ikke. At fristen skal være 14 dager både for begravelse og kremasjon er fornuftig.

Vi er også enig i at en beholder kravet om at krematoriet skal varsle politiet om at det er begjært kremasjon minst 3 dager før kremasjon finner sted.

Vi er også enig i at lovens begrensninger vedr. hvor askespredning kan finne sted (kap.4.7, side 19 – 20) blir beholdt. Videre er vi enige i at "Spørsmålet om kirkelig gravferd i forbindelse med askespredning, og om eventuell kirkelig medvirkning ved selve askespredningen, bør reguleres gjennom det særskilte kirkelige regelverket".

Vi er ikke udelt enig i departementets forslag om å avvikle bestemmelsen i gravferdsloven om at menighetsmøtets uttalelse skal innhentes ved behandling av visse saker på gravferdsområdet. I den grad en slik sak gjelder en gravlund som de facto er en kirkegård som ligger i tilknytning til en soknekirke, bør menighetsmøtet gis anledning til å uttale seg, men vi er enige i begrunnelsen om at kirkelig fellesråd, som skal ivareta oppgaven som gravferdsmyndighet på vegne av lokalsamfunnet som helhet, fortsatt skal være det organet som vedtar slike planer.

Departementet fjerner imidlertid ikke menighetsrådets mulighet til å uttale seg, også om gravlundsplaner. Vi siterer (kap.6.3, side 29):

"Som følge av at man fjerner menighetsmøtets uttalerett i gravferdsloven § 4, må det gjøres tilsvarende endring i kirkeloven § 11 andre ledd, jf. punkt 4.8.2. Endringen innebærer at de saksområder der det er nødvendig å innhente menighetsmøtets uttalelse, begrenses til å omfatte store saker vedrørende kirkebygget og soknets grenser. Endringen begrenser ikke menighetsmøtets uttalerett, idet møtet fortsatt etter paragrafens siste ledd kan uttale seg om enhver sak det selv ønsker å ta opp."

Vi anbefaler departementet å vurdere formuleringer i gravferdsloven som gir menighetsrådet anledning til å uttale seg om gravlundsplaner, når det gjelder en gravlund som de facto er en kirkegård som ligger i tilknytning til en soknekirke.